

Η τραγική ειρωνεία της αλαζονείας...

Από **Κώστας Παπαχρήστου** - 1 Μαρτίου 2014

Ως παιδαγωγός, συχνά αντικρίζω το λειτούργημά μου με ανάμικτα συναισθήματα. Από τη μία, η σχετική αθωότητα της εύπλαστης, ακόμα, συνειδητότητας των μαθητών μου. Από την άλλη, η υπερφίαλη συμπεριφορά κάποιων «δασκάλων», χάρις στην οποία κέρδισαν επάξια τα εισαγωγικά στο όνομα του λειτουργήματός τους στο δρόμο για την κατάκτηση ακαδημαϊκών αξιωμάτων. Και να θέλεις, δεν μπορείς να τους αποφύγεις: **τους συναντάς παντού**. Ακόμα και μέσα στο ίδιο μου το γραφείο – αφού, δικαίως ή αδικως, δεν προτίθεμαι να εξαιρέσω τον εαυτό μου από την κριτική! Αλλά, για εμάς τους «δασκάλους» θα τα πούμε αργότερα...

Κάποτε πίστευα ότι η αλαζονεία και η αχαριστία – με αυτή τη σειρά φθίνουσας σπουδαιότητας – είναι τα μεγαλύτερα ανθρώπινα αμαρτήματα. Σήμερα έχω δεύτερες σκέψεις γι' αυτή τη σειρά αξιολογικής κατάταξης. Ο λόγος είναι πως, με την πείρα που αποκτώ από τη ζωή, αρχίζω να διακρίνω ένα κάποιο ελαφρυντικό στην αλαζονεία: Εξ ορισμού ανώριμη συμπεριφορά, αγνοεί την ίδια της την εγγενή τραγικότητα που παραμονεύει χαμογελώντας ειρωνικά. **Ναι, τον αλαζονικό άνθρωπο πρέπει, τελικά, να τον λυπάται κανείς περισσότερο απ' ό,τι τον μισεί!** Θα κάνω μια προσπάθεια να εξηγήσω γιατί...

Από την άποψη της αισθητικής της συμπεριφοράς, η αλαζονεία ανήκει στα απεχθέστερα των ανθρώπινων ελαττωμάτων. Από καθαρά φιλοσοφική άποψη, όμως, θα την κατέτασσα στα τραγικότερα. Η τραγικότητά της οφείλεται στην άγνοια του ανθρώπου για το πεπερασμένο της ύπαρξής του. Και η (συχνά αιφνίδια) συνειδητοποίηση αυτού του πεπερασμένου είναι μία από τις ειρωνικότερες εκφάνσεις της ζωής. Μια μακάβρια φάρσα της που καταργεί τις αφελείς βεβαιότητές μας...

Μια πρόσφατη εμπειρία εξάλειψε και τα τελευταία ίχνη από τις δικές μου (ούτως ή άλλως ελάχιστες) βεβαιότητες. Όλα ξεκίνησαν με την αρρώστια ενός γνωστού. Εξαιρετικός δάσκαλος και άνθρωπος, μα δεινός καπνιστής, δυστυχώς... Στο πλευρό του προσέτρεξε πρόθυμα και με μεγάλη ανθρωπιά η πρώην σύζυγός του, η οποία επί ένα χρόνο, περίπου, μου μετέφερε τις εμπειρίες της από **μονάδες ημερήσιας θεραπείας νοσοκομείων**. Σταχυολογώ κάποιες από τις εικόνες που μου περιέγραψε, προειδοποιώντας τον αναγνώστη ότι η ανάγνωση από το σημείο αυτό δεν θα είναι ούτε εύκολη, ούτε ευχάριστη:

* **Ένα μικρό παιδί** (είναι–δεν είναι τριών) σταμάτησε να κλαίει και τώρα χαμογελά με όλη τη δύναμη της παιδικής του αθωότητας! Πριν λίγο βγήκε απ' το χεράκι του η βελόνα με το σκιαγραφικό, και τώρα περιμένει τις καραμέλες που του υποσχέθηκαν. Για να υπομείνει τις ακτινοβολίες, του είπαν πως θα το βγάλουν φωτογραφία, να τη στείλουν στη γιαγιά και τον παππού...

* **Συμφοιτητής της κόρης της πρώην συζύγου** (παιδί στα είκοσι-τόσα του) περιμένει στην ουρά, να πάρει το φάρμακο για τη θεραπεία του. Παίρνοντας το μπουκάλι στα χέρια του, βρίσκει το κουράγιο να κάνει χιούμορ απευθυνόμενος σ' αυτό: «*Θεραπειούλα μου!*» Έφυγε λίγους μήνες μετά...

* Σ' ένα κρεβάτι της μονάδας, **ένας νεαρός γύρω στα 25** δέχεται τη φροντίδα μιας νοσοκόμας. Βρίσκεται εκεί για την προγραμματισμένη θεραπεία του. Πριν έξι μήνες έχασε τη μητέρα του από την ίδια αρρώστια. Το ίδιο και τον πατέρα του, πριν δύο χρόνια. Βρίσκει τη δύναμη και χαμογελάει, εκπέμποντας μια υποψία αισιοδοξίας. Στο πρόσωπό του διαγράφεται το αίσθημα ευγνωμοσύνης για τη ζωή που του χαρίζει ακόμα την ελπίδα να παλεύει. Δεν γνωρίζω τη συνέχεια...

* Σε ένα άλλο κρεβάτι βρίσκεται **μια νέα κοπέλα**. Καθισμένη πλάι της, τη φροντίζει η μητέρα της. Είχε κι εκείνη αρρωστήσει παλιότερα. Και πριν ένα χρόνο έχασε την άλλη κόρη της. Τώρα φοβάται γι' αυτήν που της απόμεινε. Επίσης αγνωώ τη συνέχεια...

* Μια εικόνα που προκαλεί μελαγχολία: **Ένας νέος άντρας**, κάτι παραπάνω από 30. Μόνος, δεν τον συνοδεύει κανείς. Με το ελεύθερο χέρι (στο άλλο είναι η βελόνα) κρατάει ένα κινητό τηλέφωνο και, με φανερό άγχος, δίνει οδηγίες σε κάποιον από τη δουλειά. Ξέρει πως είναι αναλώσιμος, πως η απουσία του – έστω και για λόγους υγείας – δεν θα πρέπει να γίνει αισθητή στην εταιρεία όπου εργάζεται. Λίγα λεπτά αργότερα, χτυπάει το κινητό. Είναι η μητέρα του, που έχει αναλάβει τώρα τη φροντίδα των παιδιών. Προσπαθεί να την καθησυχάσει. Είναι φανερό πως η εν διαστάσει σύζυγος βρήκε την ώρα να δημιουργήσει προβλήματα! Η ζωή κάποιες φορές δεν έχει μέτρο, δεν έχει έλεος...

Ως κάτοχος μερικών μάλλον ανούσιων διαπιστευτηρίων γνώσης, ομολογώ ότι ποτέ δεν έμαθα τίποτα πιο αληθινό και πιο χρήσιμο απ' όσα μου δίδαξαν αυτές οι απλές, ανθρώπινες, καθημερινές σκηνές από μονάδες ημερήσιας θεραπείας. Από την άλλη, τίποτα δεν πρόβαλε στη συνείδησή μου πιο απωθητικό από τις αλαζονικές κι εγωπαθείς συμπεριφορές ανθρώπων που πιστεύουν πως ανήκουν στους εκλεκτούς που αυτοδίκαια απολαμβάνουν το προνόμιο της αθανασίας. Παντοδύναμοι μέσα στην αδιαπέραστη πανοπλία τους, ανοίγουν δρόμους για να περάσει το ασάλινο «εγώ» τους τσαλαπατώντας τους ταπεινούς και τους αδύναμους που θ' ατυχήσουν να βρεθούν στο διάβα τους!

Ανάμεσα σ' αυτούς τους κενόδοξους συναντά κανείς, δυστυχώς, και παιδαγωγούς, ιδιαίτερα μάλιστα στην ανώτατη βαθμίδα της Εκπαίδευσης. Περιφέρουν αυτάρεσκα τον βαρύγδουπο τίτλο τους (με τις όποιες διαβαθμίσεις του) αδιαφορώντας, παράλληλα, για τις ηθικές προϋποθέσεις που υπαγορεύει το λειτούργημα του δασκάλου. Αν τους ακούσεις να μιλούν, έχεις την εντύπωση ότι αυτοπροσδιορίζονται ως θεοί. Κι αν τύχει και πάρουν στα χέρια τους διοικητικά αξιώματα, συμπεριφέρονται σαν αληθινοί δικτάτορες! Πιστεύουν αυτάρεσκα ότι η ίδια η εκπαίδευση υπάρχει για να υπάρχουν αυτοί. Και θεωρούν πως οι εκπαιδευτικές πολιτικές μιας Σχολής δεν θα πρέπει να χαράσσονται με γνώμονα την ποιότητα της μόρφωσης που προσφέρει, αλλά με βάση τις πλέον σύμφορες, γι' αυτούς, μικροπολιτικές σκοπιμότητες στον μικρόκοσμο του ακαδημαϊκού τους χώρου...

Όμως, καλό θα ήταν να σκεφτούμε εδώ ποιος ακριβώς είναι ο ρόλος της Εκπαίδευσης. Αν ο δάσκαλος είναι απλά έμπορος γνώσης, τότε το λειτούργημά του είναι απλό: Παραδίδει την προκαθορισμένη ύλη του μαθήματος και, στο τέλος, αξιολογεί και βαθμολογεί την ικανότητα του μαθητή να αναπαραγάγει ένα τυχαίο τμήμα αυτής της ύλης σε μια ολιγόωρη γραπτή εξέταση.

Αν, πάλι, στόχος της εκπαίδευσης είναι να προετοιμάσει τον νέο άνθρωπο για επιβίωση στη «ζούγκλα» μιας ανταγωνιστικής κοινωνίας, τότε ο δάσκαλος (με τη βαθύτερη σημασία ενός ιερού λειτουργήματος) είναι μάλλον περιττός: Στη θέση του σχολείου ή του πανεπιστημίου θα μπορούσαν να θεσπιστούν σεμινάρια υπό την καθοδήγηση ειδικευμένων τεχνοκρατών. Ακόμα και αντικατάσταση της ίδιας της ζωντανής διδασκαλίας από κατάλληλα επιλεγμένα videos στο *YouTube*!

Υπάρχουν, όμως, ακόμα κάποιοι ηλίθιοι ρομαντικοί που πιστεύουν ότι, πάνω απ' όλα, **σκοπός της Εκπαίδευσης είναι η διάπλαση χαρακτήρων!** Και πως, στην κορύφωση αυτής της πορείας βρίσκεται η ίδια η **αυτογνωσία**, όπως μας δίδαξε ο μεγαλύτερος δάσκαλος που ανέδειξε αυτός ο τόπος. Ο δάσκαλος δεν «δίνει» γνώση: Βοηθά τον μαθητή να την ανακαλύψει, και μέσα από αυτή να μάθει τον εαυτό του. Κι αν είν' αλήθεια ότι ο δάσκαλος εκπέμπει φως, δεν στρέφει ποτέ τον προβολέα κατά πάνω του: Φωτίζει απλά στον μαθητή του το δρόμο προς την αυτοεκπλήρωση!

Ο δάσκαλος ποτέ δεν «τα ξέρει όλα». Διδάσκει **ταπεινοφροσύνη** δείχνοντας πρόθυμος να εξελίξει κι ο ίδιος τον εαυτό του παράλληλα με τον μαθητή του. «*Ένα μόνο γνωρίζω: πως δεν γνωρίζω τίποτα!*», είπε με νόημα ο κορυφαίος των δασκάλων, θέλοντας να δείξει ότι οφείλουμε κάθε στιγμή να επανεξετάζουμε τις βεβαιότητές μας και, αν χρειάζεται, να χτίζουμε την αυτοσυνειδησία μας απ' την αρχή.

Ταπεινοφροσύνη... Πόσο άγνωστη λέξη για μερικούς «δασκάλους» που συναντά κανείς στους διαδρόμους, στα αμφιθέατρα, στις επιτροπές, στα συμβούλια, στις ακαδημαϊκές συνελεύσεις... Θεοί αληθινοί, στητοί και περήφανοι στον προσωπικό τους Όλυμπο, που έχτισε ο καθένας με υλικά που εξόρυξε από το πολύτιμο «εγώ» του! Κι αυτή η αλαζονεία μεταλαμπαδεύεται, φυσικά, από τον δάσκαλο στον μαθητή, που κάποια στιγμή θα βρεθεί ανυποψίαστος, απροετοίμαστος και ανοχύρωτος μπροστά στη συνειδητοποίηση του πεπερασμένου της ανθρώπινης ύπαρξης. Και, κάτω απ' τα συντρίμια τού «εγώ», θα δει να θάβονται όλες του οι βεβαιότητες...

Η τραγική ειρωνεία που αναδεικνύεται από την αναίρεση της ψευδαίσθησης της παντοδυναμίας, είναι, θα έλεγα, η αθέατη όψη της αλαζονείας. Από αυτή την άποψη, θεωρώ μεγάλο σχολείο τη μονάδα ημερήσιας θεραπείας ενός νοσοκομείου. Πιο σπουδαίο και πιο χρήσιμο ακόμα κι από ένα Πανεπιστήμιο που χορηγεί διδακτορικά!

** Αφιερώνεται στη μνήμη του δασκάλου Ν.Τ., που έφυγε πριν ένα χρόνο μη προφταίνοντας ν' αποσώσει το τελευταίο του τσιγάρο...*

Κώστας Παπαχρήστου

Γεννήθηκε στην Αθήνα και επιμένει να ζει εκεί! Σπούδασε Φυσική στην Αθήνα και στις ΗΠΑ. Τώρα τη διδάσκει σε μεγάλα «παιδιά» (αυτά που επιτρέπεται να βλέπουν ταινίες με την ένδειξη «XX»). Του αρέσει η μουσική, η ποίηση και ο καλός κινηματογράφος. Είναι οπαδός της ΑΕΚ. [Διαβάστε περισσότερες πληροφορίες για τον Κώστα Παπαχρήστου](#)